

**Bündner Naturmuseum
Museum da la natira dal Grischun
Museo della natura dei Grigioni**

Bündner Naturmuseum
Masanserstrasse 31
CH-7000 Chur
Telefon 081 257 28 41
info@bnm.gr.ch
www.naturmuseum.gr.ch

***** Text per las medias *****

Nova exposiziun speziala en il Museum da la natira dal Grischun La natira sco stgazi – 150 onns Museum da la natira dal Grischun

dals 10 da mars 2022 fin ils 22 da schaner 2023

Vernissascha publica la mesemna, ils 9 da mars, a las 19.15

L'onn 1872 è vegnì avert a Cuira il «Museum grischun per scienza ed art». El deva alloschi a collecziuns istoricas sco er a collecziuns da ciencias natirals e d'art. Quai è stà il cumenzament da l'actual Museum da la natira dal Grischun. Bler ha midà durant ils 150 onns da sia existenza, ma la finamira è adina stada la medema, numnadamain da documentar cunzunt la natira dal Grischun cun objects da collecziun originals, d'infurmar davart la natira sco er d'entusiasmar e da fascinar la populaziun per fenomens natirals. A chaschun dal giubileum da 150 onns mussa il Museum da la natira dal Grischun 150 objects elegids da sias collecziuns per preschentar sia istorgia, ma era sias activitads actualas.

Al cumenzament era il cabinet da natiralias

La fundaziun dal Museum da la natira dal Grischun è colliada stretgmain cun la Societad grischuna per la perscrutaziun da la natira (SGN) e cun la Scola chantunala grischuna a Cuira. Questa ultima è vegnida fundada l'onn 1804, la SGN l'onn 1825. Commembers da la SGN – betg paucs da quels persunas d'instrucziun a la Scola chantunala – èn s'engaschads per ch'i vegnian instruids roms da ciencias natirals a la scola a partir da l'onn 1838. Pliras da questas personalitads avevan concepì sin basa privata e per la scola uschenumads «cabinets da natiralias», pia collecziuns che documentavan animals, plantas, crappa e minerals dal Grischun e d'auters lieus. Ellas han dà il stausch per stgaffir in museum, nua che quellas collecziuns han pudì vegnir rendidas accessiblas unidas a la publicitad. L'onn 1872 èsi stà uschè lunsch: il «Museum grischun per scienza ed art» fundà da nov è vegnì avert en la chasa Buol a Cuira, l'actual Museum retic. Cun quai era il Museum da la natira dal Grischun naschì, per entant sco partiziun d'istorgia natirala dal Museum Retic.

Da la chasa Buol a la Masanserstrasse / midar chasa pliras giadas

Dal 18. fin lunsch en il 20. tschientaner era il collecziunar objects da la scienza natirala ina pitga centrala da las ciencias natirals. Collecziunar voleva dir perscrutar e viceversa. L'interess emergent per la natira e per la valur sociala da las ciencias natirals – da la teoria da l'evoluziun fin ad instruments sco il microscop – ha animà il stabiliment sco er la creschientscha da las collecziuns ed ha promovì il basegn da mussar quellas publicamain. Perquai che las collecziuns cuntinuavan a crescer, èn ellas ed ils objects d'art vegnids transferids l'onn 1919 da la chasa Buol a la Villa Planta (l'actual Museum d'art dal Grischun)

al Postplatz. L'onn 1929 ha la mancanza da spazi ch'era resultada da nov pudì vegnir mitigiada cun construir l'uschenumnà «Sulserbau» e cunquai ch'il «Museum grischun da la natira e dal Parc Naziunal» è sa chasà en quel. Mancanza da piazza, exposiziuns excorporadas e deposits cun relaziuns conservatoricamain insuffizientas èn restads fin ils onns 1970 in tema. Cura ch'igl è vegnì l'onn 1967 sorprendentamain enconuscent che dr. Moritz Blumenthal – in geolog naschì a Cuira – aveva relaschà testamentaricamain in legat per construir da nov in museum d'istorgia natirala a Cuira, ha quai avert nunspetgadain novas perspectivas. L'avertura dal nov ed actual Museum da la natira dal Grischun a la Masanserstrasse l'onn 1981 è alura stada en plirs regards in pass considerabel. Perquai che per l'emprima giada insumma valeva «all in one»: collecziuns, exposiziuns e plazzas da lavur concentradas en in edificzi ed orientaziun sulettamain a la natira.

150 onns, 150 objects, ina finamira

Dapi sia fundaziun è sa midà bainquant en il Museum da la natira dal Grischun. Durant decennis consistiva «il persunal» dal museum mintgamai d'ina persuna, numnadain dal conservatur che adempliva questa funcziun sco incumbensa accessorica. L'emprima piazza da 50 % è vegnida stgaffida l'onn 1945 per in preparatur. Meds d'agid electronics, deposits da collecziun climatisads e.u.v. eran ils emprims 100 onns strusch in tema. Ma er en la societad hai dà midadas. L'impurtanza da las ciencias natiralas è creschida fermamain e parallelamain la valur da l'intermediaziun da savida, ma er la tenuta generala envers las valurs da la natira. Il Museum da la natira dal Grischun ha integrà questas midadas en sias activitads. La finamira primara è dentant restada durant 150 onns da princip adina la medema, numnadain documentar la natira, d'infurmar davart la natira, d'entusiasmar e da fascinar la populaziun per la natira. La basa per quai furman dapi il cumenzament las collecziuns voluminusas che cumpiglian oz approximativamain 370 000 objects. Objects da collecziun ed exposiziuns na documenteschan betg mo la natira, mabain er lur percepziun e l'istorgia e las activitads dal Museum da la natira dal Grischun. Fin il 20. tschientaner vegnivan per exempel animals da rapina savens descrits sco crudaivels e starmentus, savens en constellaziuns che han pauc cuminaivel cun la realitad. Collecziunads èn er vegnids animals exotics, sco p.ex. animals da l'Arctica. En exposiziuns gioga il design oz ina rolla bler pli impurtanta che pli baud. La perscrutaziun era adina in tema, ma è sa midada dal stabiliment primar da collecziuns a l'applicaziun da novas metodas sco retschertgas geneticas ed ecologicas. Sa midadas èn era las pussaivladads da preparar objects da collecziun, l'intermediaziun sco er il dumber da persunal.

L'exposiziun da giubileum «La natira sco stgazi – 150 onns Museum da la natira dal Grischun» mussa a maun da 150 objects las activitads dal Museum da la natira ch'èn resultadas durant ils 150 onns da sia existenza en il Museum da la natira dal Grischun.

Istorgia variada, activitads multifaras

Las activitads da l'actual Museum da la natira dal Grischun s'orienteschan a quatter pitgas: collecziunar, conservar, intermediar e perscrutar. Ils 150 objects tschernids da l'exposiziun speziala mussan tge che cumpiglia quests quatter temas. Els dattan respostas a dumondas sco: Vegni ozendi anc collecziunà? Tenor tge criteris e co vegni collecziunà? Tge impurtanza han collecziuns per intermediar e per perscrutar? Co vegnan objects da collecziun fatgs conservabels per tschientaners? Co mantegnair la survista tar passa 300 000 objects da

collecziun? Co vegnan exposiziuns concepidas? Tge contribuziun presta il Museum da la natira dal Grischun per perscrutar e per proteger la natira? Tge incumbensas ademplescha il Museum da la natira sco lieu d'emprender ordaifer la scola? Quant bler persunal hai actualmain e tge lavurs surpiglia el?

Dals 150 objects èn numerus da las exposiziuns permanentas. I sa tracta en quest connex d'exponats extraordinaris sco urs, lufs ubain aur da las Alps. U che quai èn chats d'impurtanza surregiunala sco il saur sgulant *Raeticodactylus filisurensis* da 200 milliuns onns unic sin l'entir mund, l'emprima sfunsella dal Pacific da l'Europa dal vest u minerals che han survegnì lur num pervia da lur appartegnientscha materiala. Supplementarmain vegnan mussads en in'exposiziun speziala blers objects da collecziun ch'ins na vesa normalmain betg. Els decleran aspects metodics, scientifics, relativs ad intermediaziun u istorics. Per exempel cumprovas da plantas dal reverenda Luzius Pol (1754–1828) ch'era vegnì arrestà sco ostagi a Puntina durant l'occupaziun da l'Austria 1799–1801 ed ha instruì sia dunna or da la cella, co che l'erbari duai vegnir tractà a chasa a Fläsch. In spezial exponat è l'urs da glatsch che ha fascinà il public dapi l'onn 1952 durant decennis. Enturn 1980 è el vegnì consegnà al Museum zoologic da l'università da Turitg en il rom d'ina reducziun da las collecziuns sin objects dal Grischun. Per l'exposiziun da giubileum returna el exclusivamain en il Museum da la natira dal Grischun.

Program accompagnant voluminus

Il Museum da la natira dal Grischun vegn chapì dapi sia existenza sco construir da punts tranter la natira resp. la scienza natirala e la populaziun. Adina dastgava el quintar sin la collavuraziun cun autras instituziuns: il chantun Grischun e la citad da Cuir cun lur autoritads, la Societad grischuna per la perscrutaziun da la natira, auters museums, la Fundaziun Collecziun dal Museum da la natira dal Grischun, il Parc Naziunal Svizzer e la cumissiun da perscrutaziun appartegnenta, scolas autas, NGOs u privats. Ed impurtant era adina il sguard dal museum en la natira. En il program accompagnant na vegnan perquai betg mo purschidas visitas guidadas e referats, mabain comunablamain cun organizaziuns partenarias er pliras excursiuns.

Uras d'avertura: mardi fin dumengia da las 10.00 fin las 17.00, glindesdi serrà

Persunas da contact:

dr. Ueli Rehsteiner, directur dal Museum da la natira dal Grischun

Flurin Camenisch, pedagog da museum, Museum da la natira dal Grischun

Ulteriuras infurmaziuns sut www.naturmuseum.gr.ch